

BOSNA I HERCEGOVINA
MINISTARSTVO VANJSKE
TRGOVINE I EKONOMSKIH
ODNOSA

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
МИНИСТАРСТВО СПОЉНЕ
ТРГОВИНЕ И ЕКОНОМСКИХ
ОДНОСА

BOSNIA AND HERZEGOVINA
MINISTRY OF FOREIGN
TRADE AND ECONOMIC
RELATIONS

**ИЗВЈЕШТАЈ О МЕЂУНАРОДНОЈ ПОМОЋИ ЗА СЕКТОР ПОЉОПРИВРЕДЕ,
ПРЕХРАНЕ И РУРАЛНОГ РАЗВОЈА 2019. У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ**

Сарајево, мај 2020. године

Садржај

1. УВОД	2
2. ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР СЕКТОРА ПОЉОПРИВРЕДЕ, ПРЕХРАНЕ И РУРАЛНОГ РАЗВОЈА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ	2
3. ОПШТИ И СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉЕВИ ЗА ПОЉОПРИВРЕДУ, ПРЕХРАНУ И РУРАЛНИ РАЗВОЈ У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ	4
3.1. Општи циљеви.....	5
3.2. Специфични циљеви.....	6
3.3. Приоритетна подручја и мјере	6
4. ПЛАНИРАЊЕ И КООРДИНАЦИЈА МЕЂУНАРОДНЕ ПОМОЋИ У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ	7
4.1. Планирање и координација међународне помоћи у Сектору пољопривреде, прехране и руралног развоја 8	
4.1.1. Претходне информације.....	8
4.1.2. Дјеловање Радне групе у 2019. години.....	9
ДОНАТОРИ, РЕГИОНАЛНЕ ИНИЦИЈАТИВЕ И КРЕДИТОРИ ЗА СЕКТОР ПОЉОПРИВРЕДЕ, ПРЕХРАНЕ И РУРАЛНОГ РАЗВОЈА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ У 2019. ГОДИНИ	10
5. ДОНАТОРИ	10
5.1. Европска унија.....	10
5.1.1. IPA 2018 - Акција за сектор: Пољопривреда и рурални развој.....	10
5.1.2. IPA 2016 - Акција за сектор: Конкурентност и иновације – локалне стратегије развоја 11	
5.1.3. Помоћ из Инструмента техничке помоћи Европске комисије - TAIEH.....	12
5.1.4. Помоћ из иницијативе Европске комисије „Боље обуке за безбједнију храну“ - BTSF	12
5.1.5. Помоћ Европске агенције за безбједност хране (EFSA).....	13
5.2. Краљевина Шведска/Сида.....	13
5.3. Међународна организација за храну и пољопривреду при Уједињеним нацијама - FAO	14
5.3.1. FAO Општа комисија за рибарство Медитерана – GFCM	15
5.4. Развојни програм Уједињених нација - UNDP	15
5.5. Република Чешка/CzDA	16
5.6. Република Италија.....	17
5.7. Сједињене Америчке Државе/USAID.....	17
6. РЕГИОНАЛНЕ ИНИЦИЈАТИВЕ	18
6.1. Стална радна група за регионални рурални развој земаља Југоисточне Европе -SWG RRD	18
7. КРЕДИТОРИ	19
7.1. Свјетска банка	19
7.2. Међународни фонд за развој пољопривреде – IFAD.....	20
8. ПРЕПОРУКЕ И ЗАПАЖАЊА	22
8.1. Препоруке Европске комисије, Парламентарне скупштине БиХ и Савјета министара БиХ.....	22
8.2. Запажања.....	22
9. ПРИЛОЗИ	25
9.1. КОРИШЋЕЊЕ TAIEH ИНСТРУМЕНТА ТЕХНИЧКЕ ПОМОЋИ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ У 2019. ГОДИНИ	25
9.2. BTSF 2019 - БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА	27
9.3. ЛИСТА ПРОЈЕКТА У ОБЛАСТИ ПОЉОПРИВРЕДЕ, ПРЕХРАНЕ И РУРАЛНОГ РАЗВОЈА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ У 2019. ГОДИНИ	29

1. Увод

Редовни годишњи Извјештај о међународној помоћи за сектор пољопривреде, прехране и руралног развоја 2019. у Босни и Херцеговини (Извјештај) израђује се у складу са чланом 17. Закона о Савјету министара Босне и Херцеговине („Службени гласник Босне и Херцеговине“, бр. 30/03, 42/03, 81/06, 76/07, 81/07, 94/07 и 24/08), а на основу прикупљених података, праћења активности и размјене информација са донаторима и корисницима средстава међународне помоћи.

Извјештај садржи податке који омогућавају заинтересованим странама бољи увид у активности институција у Босни и Херцеговини и активности међународних донатора и има намјеру да помогне у идентификацији потреба пољопривредног сектора у остваривању планираних секторских циљева. Такође, он има за циљ да помогне потенцијалним донаторима у креирању њихових планова и дефинисању приоритета за подршке и улагања у сектор пољопривреде, прехране и руралног развоја у складу са стратешким приоритетима у Босни и Херцеговини.

Овај Извјештај је сачињен на основу прикупљених информација и у сарадњи са учесницима у процесу планирања и координације међународне помоћи, те оних који су доставили материјале за његову израду.

Структуру Извјештаја чине поглавља која се односе на институционални оквир сектора, опште и специфичне циљеве развоја сектора, планирање и координацију донаторске помоћи у сектору, преглед стратешких докумената активних билатералних и мултилатералних донатора и њихових активности, преглед текућих програма и пројеката, запажања и препоруке.

2. Институционални оквир сектора пољопривреде, прехране и руралног развоја у Босни и Херцеговини

У циљу представљања активности за планирање и координацију међународне помоћи у сектору пољопривреде, прехране и руралног развоја у Босни и Херцеговини, у овом дијелу се описује дјелокруг рада и организациона структура кључних институција сектора. На основу уставног уређења Босне и Херцеговине сви управни нивои власти, почевши од општинског па до БиХ нивоа, имају одређене обавезе и одговорности за развој пољопривреде и руралних области.

Највећи дио додијељених послова који се односе на пољопривредни сектор на нивоу БиХ су у надлежности Министарства спољне трговине и економских односа Босне и Херцеговине (Министарство).

Поред активности које су везане за спољнотрговинску политику и страна улагања, међународне трговинске односе, царинско-тарифну политику, економски развој, предузетништво и заштиту потрошача, Министарство је одговорно за обављање послова и задатака који се односе на дефинисање политика, основних принципа, координацију дјелатности и усклађивање планова ентитетских органа и институција на међународном плану у подручју пољопривреде¹.

¹ Закон о министарствима и другим органима управе Босне и Херцеговине („Службени гласник БиХ“, бр. 5/03, 42/03, 26/04, 42/04, 45/06, 88/07, 35/09, 59/09 и 103/09)

Организациона јединица у оквиру Министарства која спроводи активности у области пољопривреде је Сектор за пољопривреду, прехрану, шумарство и рурални развој (Сектор за пољопривреду) који је задужен за успостављање оквира за развој секторских стратегија, политика, програма и мјера, те координацију истих у циљу хармонизованог приступа развоја пољопривреде у цијелој земљи.

Поред тога, Сектор за пољопривреду има значајну улогу у планирању и координацији међународне помоћи у области пољопривреде, прехране и руралног развоја.

Надлежности у погледу здравља животиња, здравља биља, безбједности и контроле квалитета хране на нивоу Босне и Херцеговине имају Канцеларија за ветеринарство Босне и Херцеговине, Управа Босне и Херцеговине за заштиту здравља биља и Агенција за безбједност хране Босне и Херцеговине.

Одговорност у погледу координације и хармонизације система плаћања у Босни и Херцеговини, у сврху подршке мјерама аграрне политике и постепеног прилагођавања система плаћања у Босни и Херцеговини са системом плаћања Европске уније има Канцеларија за хармонизацију и координацију система плаћања у пољопривреди, исхрани и руралном развоју Босне и Херцеговине (у даљем тексту Канцеларија за хармонизацију и координацију система плаћања).

Канцеларија за ветеринарство Босне и Херцеговине, Управа Босне и Херцеговине за заштиту здравља биља и Канцеларија за хармонизацију и координацију система плаћања су управне организације у оквиру Министарства и за свој рад директно одговарају министру, док је Агенција за безбједност хране Босне и Херцеговине самостална управна организација, која за свој рад одговара Савјету министара Босне и Херцеговине (СМ БиХ), а са Министарством сарађује у пословима везаним за аспект безбједности хране.

На нивоу Босне и Херцеговине постоје и друге агенције, институти и дирекције чија је дјелатност директно или индиректно везана за домен пољопривреде, а то су: Агенција за надзор над тржиштем (одговорна за обавјештавање о ризику и опасним производима), Агенција за статистику (прикупљање статистичких података), Институт за интелектуално власништво (надлежан за вођење управног поступка везаног за права индустријског власништва, као што су патенти, географске ознаке и сл.), Институт за акредитацију (надлежан за припремање процеса акредитације лабораторија, органа за сертификавање и инспекцијских тијела) и Институт за стандардизацију (заступа Босну и Херцеговину у европским и међународним организацијама за оцјењивање усклађености до формирања асоцијације испитних лабораторија и асоцијације калибрационих лабораторија).

На нивоу ентитета надлежности за област пољопривреде су у Федерацији БиХ додијелене Федералном министарству пољопривреде, водопривреде и шумарства (ФМПВШ), а у Републици Српској Министарству пољопривреде, шумарства и водопривреде (МПШВ РС), док су у Влади Брчко дистрикта Босне и Херцеговине додијелене Одјељењу за пољопривреду, шумарство и водопривреду.

У Федерацији Босне и Херцеговине надлежности у области пољопривреде имају и свих десет кантона, а које реализују кроз успостављене институције/одјељења који су надлежни за питања пољопривреде, ветеринарства, шумарства и водопривреде.

Надлежности ентитетских министарстава у области пољопривреде се односе на креирање и реализацију политика, усвајање и спровођење закона који су донијели

надлежни органи ентитетских власти, као и надзор над примјеном прописа. Ентитетска министарства пољопривреде су надлежна и одговорна за управљање природним ресурсима за развој пољопривреде (ова надлежност је у Федерацији БиХ подијељена са кантоналним институцијама), прехрамбене индустрије и пратећих дјелатности у свим областима пољопривредне производње, узгоја стоке, ветеринарства, заштите биља, руралног развоја, рибарства и лова, заштите и коришћења пољопривредног земљишта, послова у области водопривреде, ветеринарске и фитосанитарне заштите, заштите јавног здравља, управљање, заштиту и коришћење шумских ресурса, рад инспекцијске, савјетодавне и селекцијске службе, политике подстицаја и др.

Надлежност Одјељења за пољопривреду, шумарство и водопривреду Владе Брчко дистрикта Босне и Херцеговине везана је за развој и побољшање пољопривредне производње и узгоја стоке, заштиту и коришћење пољопривредног земљишта, ветеринарску и санитарну контролу здравља животиња и јавног здравља, примјену кредитне политике, заштите и рационалног коришћења пољопривредног земљишта, пружање савјетодавних услуга у пољопривреди и сточарству, обнављање шума, заштиту од недозвољене сјече, одржавање структура за управљање водама и др.

У складу са чланом III Устава Босне и Херцеговине, сваки ентитет има обавезу да пружи сву потребну помоћ Савјету министара Босне и Херцеговине како би се омогућило извршавање међународних обавеза, те у складу са чланом 8. Закона о пољопривреди, прехрани и руралном развоју Босне и Херцеговине² да подржи развој свих неопходних институција и других тијела како би се обезбиједило испуњавање међународних обавеза и трговинских стандарда у ономе што се односи на сектор пољопривреде, прехране и руралног развоја и њиховог усклађивања и интеграције у ЕУ.

3. Општи и специфични циљеви за пољопривреду, прехрану и рурални развој у Босни и Херцеговини

У циљу повећања заинтересованости међународних донатора за улагање у сектор пољопривреде, прехране и руралног развоја, у склопу овог Извјештаја, неопходно је истаћи стратешко опредјељење Босне и Херцеговине (БиХ) и приоритете сектора дефинисане легислативом и стратешким документима, као и опредјељењем БиХ да постане једна од чланица Европске заједнице.

Копенхагенски споразум, који прописује критеријуме за чланство у Европској унији које земље приступнице, а и БиХ, морају испунити, укључује економске критеријуме којима се наводи да произвођачи морају бити у стању носити се са притисцима конкуренције и тржишних снага унутар Уније. Ови захтјеви су дефинисани у Споразуму о стабилизацији и придруживању (ССП), у коме се наводи да је у БиХ, на плану пољопривреде, потребно извршити модернизацију и реструктурирање сектора пољопривреде и прехрамбене индустрије у БиХ, посебно у смислу испуњавања ветеринарских и фитосанитарних захтјева ЕУ-а и приближавања закона БиХ правилима и стандардима Европске уније.

БиХ се обавезала да ће реализовати Реформску агенду БиХ коју су усвојиле владе на ентитетском нивоу и Савјет министара БиХ, а која наводи приоритетне мјере чији је циљ подстаћи економију, отворити радна мјеста и омогућити приближавање ЕУ. Институције

² Закон о пољопривреди, прехрани и руралном развоју Босне и Херцеговине („Службени гласник БиХ“, број 50/08)

ЕУ-а су блиско сарађивале са БиХ у идентификацији приоритетних мјера тако да су циљеви тијесно повезани са циљевима новог приступа ЕУ-а о економском управљању на Западном Балкану и у складу су са програмом економских реформи, као основним елементом који треба да подстакне свеобухватне структуралне реформе да би се одржала макроекономска стабилност и постпјешо раст и конкурентност.

Програм економских реформи Босне и Херцеговине за период 2019-2021. је усклађен са наведеним документима и даље указује на кључне секторске потребе и ограничења, као што су усклађивање система ветеринарских и фитосанитарних контрола са европским стандардима, јачање административних капацитета посебно у погледу инспекцијских служби и лабораторија; преузимање ЕУ регулативе и успостава структура којим ће се обезбиједити достизање потребног нивоа стандарда квалитета и безбједности хране за несметану трговину пољопривредним робама и извоз свих роба анималног и биљног поријекла на тржиште Европске уније. У наредном периоду потребно је успоставити имплементациону структуру за коришћење претприступне помоћи пољопривредном сектору кроз Инструмент за претприступну помоћ руралном развоју како би се могла повлачити средства ЕУ фондова која су на располагању за пољопривреду и развој руралних подручја.

Стратегија Европске комисије за Западни Балкан, објављена у фебруару 2018. године, указује на значајан економски потенцијал регије Западног Балкана са вишим стопама раста од ЕУ и њеног све занимљивијег тржишта за робе и услуге ЕУ-а које постепено постају дио европских вриједносних ланаца. Ниво економске интеграције са Унијом је већ веома висок, прије свега због потписаног Споразума о стабилизацији и придруживању. Међутим, потребни су даљњи напори како би се повећала конкурентност домаће економије, ријешила незапосленост, посебно међу младима и створиле пословне могућности не само за локалне актере. Међутим, упркос напретку у реформама и даље постоје многа структурна питања, укључујући много тога што треба учинити како би се законодавство ускладило са правном тековином ЕУ-а, успоставиле или изградиле институције и обезбиједили капацитети за имплементацију правне тековине и примјену правила и стандарда ЕУ-а у свим областима јавне политике.

Исто тако, за БиХ су веома значајне и препоруке из Мишљења Комисије о захтјеву Босне и Херцеговине за чланство у Европској унији са Аналитичким извјештајем.

Када је у питању улога и одговорност надлежних институција у области пољопривреде на свим нивоима, иста је дефинирана Законом о пољопривреди, прехрани и руралном развоју Босне и Херцеговине. Овај Закон је оквирни и уређује циљеве, принципе и механизме за развој политика и стратегија, структуру и надлежности на свим нивоима власти, њихове улоге и везе, механизме надзора и евалуације, те управни и инспекцијски надзор. Такођер, спровођење овог прописа треба олакшати напредак у правцу европских интеграција, у смислу координације припремних активности за стварање услова и могућности за коришћење претприступне помоћи.

3.1. Општи циљеви

Према члану 4. Закона о пољопривреди, прехрани и руралном развоју Босне и Херцеговине, оквирни секторски циљеви у БиХ су:

- а) активирање неискоришћених природних и људских ресурса, развој одрживог, конкурентног и динамичног сектора пољопривреде, шумарства и исхране;

- b) повећање степена задовољавања потреба становништва сопственом храном и zamјena uvoza hrane domaћom proizvodњom za koју postoје prirodni i drugi uslovi, te smaњeње spoљno-trgovinskog deficita poљoprivredno-prehrambenih proizvoda;
- c) obezbjeђивaње усклађивaња и интеграције сектора у ЕУ и глобално тржиште;
- d) подстицање разноврсности економских дјелатности, побољшање запослености, те општих услова за остварење прихода и побољшање квалитета живота у руралним подручјима;
- e) обезбјеђивање приступа и расположивости висококвалитетне, приступачне и безбједне хране;
- f) обезбјеђивање рационалне употребе и заштите природних ресурса и биодиверзитета;
- g) омогућавање примјереног животног стандарда и допринос стабилности пољопривредног дохотка и прехранбене безбједности становништва које се у што већој мјери подмирује домаћим конкурентним пољопривредним производима.

3.2. Специфични циљеви

Специфични циљеви за сектор су: стварање ефикасног, одрживог и иновативног пољопривредно-прехранбеног сектора који је конкурентан на тржишту ЕУ-а, који нуди запошљавање, социјално укључивање и бољи животни стандард за пољопривреднике и рурално становништво као и надоградња институционалног система и усклађивање са правном тековином ЕУ-а у сектору и подсекторима који су директно повезани са извозним захтјевима ЕУ-а (безбједност хране, ветеринарски и фитосанитарни стандарди).

3.3. Приоритетна подручја и мјере

Како би се реализовали претходно наведени општи и специфични циљеви, изведени из раније усвојених стратешких докумената, активности институција и донатора је потребно фокусирати на шест стратешких циљева из Стратешког плана руралног развоја Босне и Херцеговине (2018-2021) - Оквирни документ (СПРР), осигуравајући при томе њихову међусобну комплементарност и конзистентност, и то:

- I. Обезбјеђивање стабилности дохотка и изједначавање услова пословања са окружењем;
- II. Јачање конкурентности пољопривреде, шумарства и руралних подручја кроз повећање нивоа инвестиција и унапређење преноса знања и промовисање иновација;
- III. Унапређење тржишности пољопривредно-прехранбених производа кроз повећање додате вриједности, побољшање стандарда квалитета и безбједности и јачање веза унутар ланаца вриједности;
- IV. Одрживо управљање природним ресурсима и прилагођавање климатским промјенама;

- V. Побољшање квалитета живота у руралним подручјима кроз остваривање нових извора прихода и унапређење физичке инфраструктуре, друштвене укључености и доступности јавних услуга;
- VI. Унапређење институционалних система и капацитета и хармонизација правног оквира из области пољопривреде и руралног развоја на свим нивоима власти, у складу са уставним надлежностима, у правцу постепеног приближавања заједничкој пољопривредној политици ЕУ-а.

СПРР се заснива на стратешким документима ентитета и то: Средњорочној стратегији развоја пољопривредног сектора ФБиХ (2015-2019), Програму руралног развоја ФБиХ (2018-2021) и Стратешком плану развоја пољопривреде и руралних подручја РС (2016-2020). Стратешки план РР је креиран приступом „од средине ка горе“, уз потпуно поштовање уставом додијељених надлежности, промовишући практична рјешења која ће обезбиједити стваран и мјерљив напредак у интересу свих пољопривредних и руралних учесника у сектору.

4. Планирање и координација међународне помоћи у Босни и Херцеговини

Институционална обавеза координације донатора на нивоу БиХ је подијељена између Министарства финансија и трезора Босне и Херцеговине (МФиТ) за све донаторе и међународне финансијске институције и Дирекције за европске интеграције (ДЕИ) за донаторе из ЕУ-а. Консултације са донаторима се одвијају и на осталим нивоима власти.

Координацију међународне помоћи у БиХ врши МФиТ, односно Сектор за координацију међународне економске помоћи. Планирано је да МФиТ, посредством Сектора за финансирање програма и пројеката помоћи ЕУ-а, односно Централне јединице за финансирање и уговарање програма и пројеката помоћи ЕУ, обавља послове везане за финансирање, уговарање набавке, плаћање, надзор и контролу спровођења свих програма и пројеката помоћи ЕУ-а у БиХ, па и оних из области пољопривреде. Такође, МФиТ води базу података о програмима и пројектима међународне помоћи и Програма јавних инвестиција који су доступни на интернет страници МФиТ-а.

МФиТ редовно организује састанке Форума за координацију донатора и објављује годишње извјештаје о донаторству (*Donor mapping report* - Преглед активности донатора) који приказују донаторе који су активни у Босни и Херцеговини, те утврђују њихов допринос по секторима.

Дирекција за европске интеграције (ДЕИ), односно Канцеларија државног ИРА координатора (ДИПАК), као стално тијело Савјета министара Босне и Херцеговине, главни је оперативни партнер Европској комисији у процесу стабилизације и придруживања, координатор је у БиХ по питањима која се односе на политике и стратегију европских интеграција, усклађивање закона и координацију помоћи у свим областима, па и у области пољопривреде, кроз активности организационе јединице Сектора за координацију помоћи ЕУ-а.

Значајну улогу у планирању и координацији међународне помоћи, нарочито у области изградње институционалних капацитета, има и Канцеларија координатора за реформу јавне управе Босне и Херцеговине.

4.1. Планирање и координација међународне помоћи у Сектору пољопривреде, прехране и руралног развоја

4.1.1. Претходне информације

Министарство спољне трговине и економских односа БиХ осигурава планирање и координацију међународне помоћи на нивоу БиХ што подразумијева, с једне стране, координацију интереса релевантних актера унутар земље и, с друге стране, координацију активности донатора у овом сектору. Додатно, један од критеријума Секторског приступа у оквиру IPA-е управо захтјева постојање секторске структуре за координацију донатора и израде Годишњег извјештаја о донаторској помоћи за дати сектор.

С тим у вези, 2008. године је, у циљу реализације мјере 1.8. Првог приоритетног подручја Оперативног програма Босне и Херцеговине за пољопривреду, прехрану и рурални развој у БиХ (2008-2011), формирана Радна група за планирање и координацију међународне помоћи у сектору пољопривреде, прехране и руралног развоја (Радна група).

Радна група се, поред препорука из стратешких докумената Босне и Херцеговине за овај сектор, руководи препорукама из Мишљења Комисије о захтјеву Босне и Херцеговине за чланство у Европској унији са Аналитичким извјештајем, затим кључним принципима из Париске декларације о дјелотворној помоћи³, коју је Босна и Херцеговина потврдила 2010. године, и принципима широког секторског приступа који се примјењује код програмирања у оквиру Инструмента за претприступну помоћ ЕК-а (IPA).

Радна група је формализована 2012. године, када су Одлуком министра утврђени њен састав, права и обавезе чланова. Радну групу чине представници Министарства пољопривреде, водопривреде и шумарства Федерације БиХ, Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске, Одјељења за пољопривреду, шумарство и водопривреду Владе Брчко дистрикта БиХ, Министарства финансија и трезора БиХ, Агенције за безбједност хране БиХ, Управе БиХ за заштиту здравља биља, Канцеларије за ветеринарство БиХ, Канцеларије за хармонизацију и координацију система плаћања, Дирекције за европске интеграције и Агенције за унапређење страних инвестиција БиХ, те представници задружних савеза Босне и Херцеговине, Републике Српске и Федерације Босне и Херцеговине - у улози невладиних организација.

Радна група има задатак да систематски прати програмирање и реализацију помоћи, прикупља запажања о свим релевантним партнерима, ажурира базе података о међународној помоћи и планира одржавање донаторских састанака. Представници институција имају значајну улогу у програмирању и имплементацији пројеката и програма међународне помоћи. Кроз активно учествовање у раду управних одбора пројеката имају и управљачку улогу.

3 (1) Власништво, (2) Уклапање, (3) Усклађивање, (4) Управљање усмјерено ка резултатима и (5) Међусобна одговорност

Чланови Радне групе учествују у ажурирању података о међународној помоћи у сектору пољопривреде, прехране и руралног развоја, а у сврху припреме Годишњег извјештаја о међународној помоћи за сектор пољопривреде, прехране и руралног развоја у БиХ. Претходни Извјештај о међународној помоћи за сектор пољопривреде, прехране и руралног развоја у БиХ за 2018. годину је размотрен и усвојен на 174. сједници Савјета министара Босне и Херцеговине одржаној 2. јула 2019. године.

Чланови Радне групе, такође, међусобно размјењују информације у области пољопривреде, руралног развоја, безбједности хране ветеринарске и фитосанитарне области у циљу што бољег управљања пројектима, те ради избјегавања њиховог преклапања и дуплирања.

4.1.2. Дјеловање Радне групе у 2019. години

У 2019. години Радна група је, у сарадњи са ТАИЕХ координатором за пољопривреду, била посебно активна код програмирања Техничке помоћи Европске комисије и инструмента за размјену информација (*Technical Assistance and Information Exchange – ТАИЕХ*) која је доступна у оквиру Генералног директората Европске комисије за сусједску политику и преговоре о проширењу (DG NEAR).

У том смислу представницима институција свих нивоа власти Босне и Херцеговине, надлежних за поглавља 11., 12. и 13. *acquis*-а, је током 2019. године, обезбијеђено учествовање у седам експертских мисија, девет радионица и пет студијских посјета земљама Европске уније (Прилог 9.1.).

Препоруке експерата настале након ових догађаја формулисане су у контексту приоритетних активности у процесу усклађивања бх. законодавства са законодавством ЕУ-а у наведеним поглављима.

Чланови Радне групе су се упознали са Мишљењем (*Avis*) Комисије о захтјеву Босне и Херцеговине за чланство у Европској унији са Аналитичким извјештајем које је објављено 29.05.2019. године како би се у будућем раду руководили препорукама из Мишљења.

МСТЕО је координисао припрему израде Извјештаја о имплементацији IPA II за 2019. годину којег припрема ДИПАК Канцеларија, те су чланови Радне групе дали свој допринос за његову припрему.

У сарадњи са члановима Радне групе припремљен је материјал за извјештавање на 4. IPA Мониторинг одбору (МО) који је одржан 6. новембра 2019. године, а на коме је представник координирајуће институције - МСТЕО, као секторски координатор извјештавао о активностима везаним за IPA II у периоду између два МО-а.

Исто тако, чланови Радне групе су упознати са препорукама са 4. састанка Одбора за стабилизацију и придруживање који је одржан 7. новембра 2019. године, уз приједлог да се препоруке у виду активности одмах уграде у План рада за 2020. годину о чему ће се системски извјештавати Европска комисија.

Донатори, регионалне иницијативе и кредитори за сектор пољопривреде, прехране и руралног развоја у Босни и Херцеговини у 2019. години

Најзначајнији донатори у овом сектору у БиХ су Европска унија, Краљевина Шведска, специјализоване организације при Уједињеним нацијама FAO и UNDP, Република Чешка, Република Италија и Сједињене Америчке Државе. Међународна помоћ за Босну и Херцеговину пружа се и кроз пројекте који се имплементирају путем регионалних иницијатива као што је Стална радна група за регионални рурални развој земаља Југоисточне Европе - SWG RRD. Услуге кредитирања развоја пољопривреде у Босни и Херцеговини пружају међународне финансијске институције као што су Међународни фонд за развој пољопривреде - IFAD и Свјетска банка (са чланицама).

У наставку се налазе основни подаци о стратешким развојним документима донатора и кредитора и њиховим активностима, а у Прилогу 9.3. овог Извјештаја и листа пројеката имплементираних током 2019. године.

5. Донатори

5.1. Европска унија

У другој половини 2018. године, Европска комисија је усвојила Индикативни стратешки документ (ISP) за БиХ за Инструмент претприступне помоћи II (IPA II). Поред осталих и Сектор: пољопривреда и рурални развој, уврштен је у ISP што значи да је отворена могућност за коришћење ових средстава. Будући да је у фебруару 2018. године усвојен цјелодржавни стратешки документ - Стратешки план руралног развоја Босне и Херцеговине за период (2018-2021) - Оквирни документ, створени су услови за програмирање у оквиру овог инструмента помоћи у циљу јачања конкурентности сектора пољопривреде.

5.1.1. IPA 2018 - Акција за сектор: Пољопривреда и рурални развој

Током 2019. године су извршене припреме за имплементацију програма из IPA 2018 под називом „ЕУ подршка у области пољопривреде и руралног развоја, безбједности хране, ветеринарских и фитосанитарних стандарда“ путем којег ће ЕУ подржати спровођење ССП-а кроз развој ефикасног, одрживог и иновативног пољопривредно-прехранбеног сектора који је конкурентан на тржишту ЕУ-а и нуди запошљавање, социјално укључивање и квалитет живота сеоског становништва. Стога је у фокусу ове помоћи модернизација пољопривредно-прехранбеног сектора у БиХ као средства за јачање руралне економије и обезбјеђења бољег квалитета живота руралног становништва.

Модернизација пољопривредно-прехранбеног сектора планира се постићи кроз два стуба, односно два приоритетна подручја: кроз мјере подршке конкурентности (у складу са напријед наведеним стратешким циљевима I, II, IV и V СПРР) и кроз усклађивање са правном тековином и кроз изградњу капацитета кључних секторских и подсекторских подручја за имплементацију мјера секторске политике.

У том смислу, општи циљ програма под радним називом „EU4Agri“ из IPA 2018 за цијелу БиХ гласи: Модернизација пољопривредно-прехранбеног сектора и јачање руралне економије у БиХ.

Постављена су и два специфични циља, односно двије компоненте:

1. Повећати конкурентност пољопривредне производње и радних мјеста и услуга у руралним подручјима и ојачати капацитете институција надлежних за сектор пољопривреде и руралног развоја у циљу испуњавања обавеза које произилазе из процеса интеграције у ЕУ; и
2. Поддржати усклађивање правне тековине и имплементацију мјера политике у областима безбједности хране, ветеринарских и фитосанитарних стандарда.

Износ који је ЕК намијенила за овај пројекат, односно програм је 30 милиона евра и овај износ ће бити дистрибуиран у периоду од четири године. Финансијски споразум између БиХ и ЕК за Акцијски програм IPA 2018 је потписан 9.12.2019. године.

Активности предвиђене IPA-ом 2018 су усклађене са приоритетима из СПРР 2018-2021., односно ентитетским стратешким документима што подразумијева буџетску подршку на нивоу оба ентитета и БД-а за пољопривреду и РР.

Током 2019. године UNDP БиХ и Чешка развојна агенција (CzDA) су одабране као агенције за имплементацију прве компоненте овог програма. *Twinning* институције/конзорцијуми за имплементацију друге компоненте ће бити познат у првој половини 2020. године када се очекује и почетак цјелокупне имплементације програма.

5.1.2. IPA 2016 - Акција за сектор: Конкурентност и иновације – локалне стратегије развоја

Из програма IPA 2016, током 2019. године је спроведен пројекат под називом: Конкурентност и иновације – локалне стратегије развоја или ЕУ за бизнис (EU4Business). Активности пројекта су усмјерене на јачање конкурентности приватног сектора путем подршке извозно оријентисаним малим и средњим предузећима (МСП), а која су једним дијелом везана за пољопривреду и у чијем су фокусу иновације.

Укупна вриједност пројекта износи 16,1 милион евра, а од тога ће се 4,4 милиона евра директне помоћи усмјерити за сектор пољопривреде и прехране, те за развој руралних подручја. Близу три милиона евра биће искоришћено за подршку инвестицијама у виду неповратних средстава и то кроз три мјере подршке: (i) подршка инвестицијама у пољопривредним газдинствима намијењена пољопривредним газдинствима, задругама и малим и средњима предузећима активним у примарној пољопривредној производњи; (ii) подршка инвестицијама за прерађивачке капацитете и маркетинг прехранбених производа, намијењена задругама и малим и средњим предузећима активним у преради и производњи прехранбених производа; (iii) подршка инвестицијама за спровођење локалних развојних стратегија са фокусом на диверсификацији руралне економије, намијењена локалним управама и локалним акционим групама и њиховим партнерима.

Такође, пројекат активно подржава унапређење пословног окружења, тако што пружа техничку помоћ властима у БиХ у изради, управљању и праћењу подстицајних мјера за приватни сектор, те обезбјеђује неповратна средства малим и средњим предузећима, са циљем јачања њиховог пословања, боље међусекторске сарадње, те стимулације предузетничких иницијатива, што ће директно утицати на спровођење приоритета из Стратешког плана руралног развоја Босне и Херцеговине (2018-2021) – Оквирни документ.

Пројекат имплементирају међународне агенције: Њемачка агенција за развој (*Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit - GIZ*), Развојни програм Уједињених

нација (*United Nation Development Programme - UNDP*) и Међународна организација рада (*International Labour Organisation - ILO*).

Током 2019. године реализовани су инвестициони пројекти у оквиру прве мјере (развој примарне производње) и друге мјере (развој производних капацитета и маркетинга у прерађивачким предузећима).

Реализација десет инвестиционих пројеката (1,62 милиона КМ) у оквиру прве мјере усмјерене на развој примарне производње наставиће се и у 2020. години. Пет предузећа је већ довршило своје инвестиционе пројекте у складу са условима уговора, док пет пројеката и даље траје.

Напредак друге мјере подршке: Јавни позив је био отворен од 29. јула до 9. октобра 2019. године. Укупно су примљене 32 пријаве. За финансирање је одабрано 11 инвестиционих пројеката у укупном износу од 2,5 милиона КМ.

5.1.3. Помоћ из Инструмента техничке помоћи Европске комисије - ТАИЕХ

Техничка помоћ Европске комисије и инструмент за размјену информација (*Technical Assistance and Information Exchange – ТАИЕХ*) је техничка помоћ која је доступна у оквиру Генералног директората за сусједство и преговарање проширења у оквиру Европске комисије (DG NEAR). Циљ ТАИЕХ инструмента је да новим чланицама ЕУ-а, земљама у процесу приступања, земљама кандидатима и земљама Западног Балкана пружи краткорочну техничку помоћ у складу са општим циљевима политика Европске комисије у пољу приближавања, транспозиције и увођења ЕУ легислативе.

Представници институција Босне и Херцеговине надлежних за поглавља 11. и 12. *acquis*-а су током 2019. године програмирали и обезбједили учествовање представника надлежних институција свих нивоа у седам експертских мисија, девет радионица и пет студијских посјета земљама Европске уније.

Корисници овог инструмента су представници Министарства спољне трговине и економских односа БиХ, Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске и Федералног министарства пољопривреде, водопривреде и шумарства, Одјељења за пољопривреду Владе Брчко дистрикта БиХ, Агенције за безбједност хране БиХ, Управе БиХ за заштиту здравља биља, Канцеларије за ветеринарство БиХ и представници других институција и организација чији је рад непосредно везан за област пољопривреде, прехране, шумарства и руралног развоја (ветеринарски инспектори, лабораторијско особље итд.). Сви догађаји су организовани од стране корисника и у сарадњи са ТАИЕХ канцеларијом из Брисела (Прилог 9.1.).

5.1.4. Помоћ из иницијативе Европске комисије „Боље обуке за безбједнију храну“ - BTSF

Исто тако, Босна и Херцеговина је, уз друге државе, корисник иницијативе (пројекта) ЕК: Боље обуке за сигурнију храну (*Better Training for Safer Food - BTSF*) која има за циљ организацију и развој стратегије обуке у ЕУ у циљу:

- 1) Обезбјеђивања и одржавања високог нивоа заштите потрошача и здравља животиња, добробити животиња и здравља биља;
- 2) Промовисања хармонизованог приступа функционисању система ЕУ-а и националних контрола;

- 3) Стварања равноправног нивоа за све прехранбене компаније;
- 4) Унапређења трговине безбједном храном;
- 5) Обезбјеђивања праведне трговине са трећим земљама, а посебно са земљама у развоју.

BTSE догађаји у којима су учествовали представници Агенције за безбједност хране Босне и Херцеговине, Управе БиХ за заштиту здравља биља и Канцеларије за ветеринарство БиХ приказани су у Прилогу 9.2.

5.1.5. Помоћ Европске агенције за безбједност хране (EFSA)

Агенција за безбједност хране БиХ (Агенција) наставља активности на имплементацији пројекта истраживања прехранбених навика становништва у БиХ који је подржан од стране Европске агенције за безбједност хране (*European Food Safety Agency – EFSA*) која је за то и обезбиједила неопходна финансијска средства. У извјештајном периоду потписан је нови Уговор о међусобној сарадњи EFSA-е и Агенције за период од 2019 – 2021. У сарадњи са надлежним институцијама у БиХ у EFSA DWH унесени су подаци о зоонозама, епидемијама узрокованим храном, остацима пестицида и остацима ветеринарских лијекова. У сарадњи са EFSA-ом у Сарајеву је одржан 39. састанак Мреже контакт тачака EFSA-е на којем су представници 28 земаља чланица Европске уније и шест претприступних земаља, укључујући Босну и Херцеговину, размијенили информације о тренутним активностима и изазовима у области безбједности хране у ЕУ. У оквиру састанка Мреже контакт тачака EFSA-е одржана је В2В радионица на којој су представљени програми и пројекти из претприступних фондова ЕУ-а и размијењене информације о актуелним програмима и пројектима ЕУ-а који су на располагању институцијама надлежним за безбједност хране. У складу са претприступним обавезама стручњаци из Босне и Херцеговине су 2019. године редовно учествовали у раду тијела EFSA-е.

5.2. Краљевина Шведска/Сида

Регионални стратешки принцип је примијењен код креирања стратешког документа Краљевине Шведске. Овај документ, под називом „*Results strategy for Sweden’s reform cooperation with Eastern Europe, the Western Balkans and Turkey for the period 2014–2020*“ фокусира се на три резултата:

1. Побољшање економске интеграције са ЕУ и развој тржишне економије;
2. Јачање демократије, веће поштовање људских права и развијање владавине права;
и
3. Побољшање квалитета животне средине, смањење утицаја климатских промјена и побољшање отпорности на климатске промјене.

У БиХ се од 2018. до 2022. године имплементира пројекат „Јачање извозног потенцијала и побољшање конкурентности пољопривредних произвођача у БиХ“ који финансира Краљевина Шведска, а спроводи SIDA са фокусом на наставак вакцинације малих преживара против бруцелозе.

У 2019. години у сарадњи са USAID настављена је имплементација USAID/Sweden FARMA II пројекта којег суфинансира Краљевина Шведска.

Краљевина Шведска кроз пројекат, односно фонд „Challenge to Change“ (C2C), пружа привредницима у БиХ једнократну и ограничену подршку за превладавање несигурности које ограничавају иновације, истраживање и развој, као и улагања у нове приступе. Захваљујући пројекту C2C подржавају се иновативни пројекти кроз увођење нових идеја, производа, метода, услуга или приступа који могу довести до значајне промјене, а не само до маргиналних побољшања. Пројекат имплементирају Сарајевска регионална развојна агенција СЕРДА и Републичка агенција за развој малих и средњих предузећа РАРС. Партнер у пројекту је и Region Ostergotland из источне Шведске. Главни циљ пројекта је јачање привредног развоја у БиХ, као и сарадње Шведске и БиХ.

У 2019. години из средстава овог фонда подржани су иновативни пројекти у области прераде и производње хране и то за: 33 „Брка“ из Брчког, „Вргањ Промет“ из Бужима, мљекару „Пађени“ из Билеће, фирму „Биље и лекобиле“ из Бјелосављевића код Сокоца, специјализовану пољопривредну задругу „АгроДар“ из Цазина, породични обрт за производњу клица за исхрану „Клицко“ из Сарајева, интернет платформу за директну продају домаћих производа www.farmer.ba и др.

5.3. Међународна организација за храну и пољопривреду при Уједињеним нацијама - FAO

Као организација у оквиру УН-а, Међународна организација за храну и пољопривреду - FAO (*Food and Agriculture Organisation of the United Nation - UN FAO*) има стратешки приступ који се базира на Миленијумским развојним циљевима (SDG), затим на Оквирном програму за период 2010-2019., те на FAO програмском оквиру за БиХ 2018-2021. (*Country programming framework for Bosnia and Herzegovina - CPF*).

Два стратешка циља овога оквира су:

1. Јачање конкурентности малих породичних пољопривредних газдинстава, ланаца вриједности и развој руралних животних услова за жене и мушкарце кроз побољшану безбједност хране, фитосанитарне, ветеринарске и институционалне системе; и
2. Одрживо управљање природним ресурсима и прилагођавање и ублажавање климатских промјена.

У складу са наведеним циљевима, експерти FAO учествују у реализацији пројекта из средстава FAO ТСП инструмента (*Technical Cooperation Programme*) или из средстава других донатора.

Током 2019. године у БиХ су имплементирани два пројекта и то: „Подршка унапређењу националног система надзора над биљним штетним организмима и система фитосанитарног сертификавања“ за чију је имплементацију одобрено 388.000 УСД и у чије су активности укључене фитосанитарне лабораторије и фитосанитарна инспекција у области здравља биља, као и пројекат „Спремност на одговор у случају појаве афричке свињске куге на Балкану“ са алокацијом од 500.000 УСД.

Такође, у 2019. години започело се са имплементацијом два нова пројекта: „Јачање капацитета приватног и јавног сектора у приоритетним ланцима вриједности“ за чију је имплементацију додијељено 153.000 УСД и „Смањење ризика од катастрофа за одрживи развој“ за чију је имплементацију додијељено 190.000 УСД.

5.3.1. FAO Општа комисија за рибарство Медитерана – GFCM

FAO Општу комисију за рибарство Медитерана (Комисија) - (*FAO General Fisheries Commission for the Mediterranean - FAO GFCM*) чине 23 земље чланице, заједно са Европском унијом. Циљеви GFCM-а су промовисање развоја, очување, рационално управљање и најбоље коришћење водних ресурса, као и одрживи развој аквакултуре на Медитерану, Црном мору и повезаним водама.

GFCM је инструмент за координирање напора земаља чланица за ефикасно управљање риболовом на регионалном нивоу у складу са Кодексом о одговорном рибарству (*Code of Conduct for Responsible Fisheries - CCRF*) и доноси обавезујуће препоруке за очување и управљање рибарством и игра кључну улогу у управљању риболовом у регији.

Босна и Херцеговина је у 2016. години постала неуговорна чланица Комисије и користи техничку подршку овог органа у процесу усклађивања законодавства у области аквакултуре и морског рибарства са Заједничком рибарском политиком ЕУ-а, као и са одредбама и одлукама GFCM-а.

5.4. Развојни програм Уједињених нација - UNDP

Активности Развојног програма Уједињених нација у Босни и Херцеговини (UNDP БиХ) базиране су на Оквиру развојне помоћи Уједињених нација у БиХ које је усвојио Савјет министара БиХ и на Циљевима одрживог развоја (*Sustainable Development Goals - SDG*). Кроз своје дјеловање UNDP БиХ суфинансира и имплементира програме и пројекте у више сектора укључујући и секторе пољопривреде, прехрамбене индустрије те руралног развоја и на тај начин доприноси унапређењу животног стандарда грађана БиХ.

Током 2019. године сљедећи пројекти су допринијели развоју пољопривредног и прехрамбеног сектора у БиХ:

Пројекат Конкурентност и иновације – локалне стратегије развоја (EU4Business) из IPA 2016 који је описан у одјелјку 5.1.2. овог Извјештаја.

Пројекат Локални интегрисани развој (LIR) који има за циљ допринијети унапређењу животног стандарда за више од 100.000 становника у БиХ, те кроз сарадњу са домаћим властима ради на успостављању механизма и ресурса потребних за социјални и економски развој БиХ. Пројекат је вриједности 6,6 милиона евра и примарно га финансира Европска унија. Током трогодишње имплементације, пројекат дјелује у оквиру три међусобно повезане компоненте: i) побољшање капацитета локалних власти за бољу јавну управу, ii) унапређење услуга путем изградње боље инфраструктуре, и iii) стварање више прилика за генерисање прихода за грађане.

Током 2019. године, у оквиру пројекта LIR настављене су активности програма за развој предузетништва у пољопривреди и производњи хране (Agro-Food Start-up). Циљ ове активности је мотивирање, посебно младих предузетника, стварање нових прерађивачких капацитета, повећање нивоа прераде пољопривредних производа и додавање нове вриједности.

Поред програма за развој предузетништва у пољопривреди, пројекат LIR дјелује на јачању примарне пољопривредне производње кроз подршку подизања нових насада, подизања нивоа агро-техничког знања код пољопривредних произвођача кроз савјетодавне услуге, те унапређење агро-техничких услова кроз инвестиције у противградне системе на дугогодишњим насадима.

5.5. Република Чешка/CzDA

У фокусу „Стратегије развојне сарадње Републике Чешке 2018-2030“ је испуњавање одабраних тематских приоритета у развојној и хуманитарној области који одговарају кључним циљевима одрживог развоја УН-а (*Sustainable Development Goals - SDGs*). Босна и Херцеговина је приоритетни партнер развојне помоћи Републике Чешке у периоду 2018-2023.

Један од одабраних тематских приоритета за финансирање је пољопривреда и рурални развој, гдје ће Чешка развојна помоћ допринијети елиминацији глади, побољшању исхране и подршци руралном развоју са фокусом на изградњу одрживе, еколошки прихватљиве и профитабилне пољопривредне производње. Истовремено ће ова помоћ допринијети заштити биолошке разноврсности и екосистема, посебно у обнови тла и шума, те спрјечавању деградације тла и дезертификације.

У 2019. години настављено је са имплементацијом пројекта „Унапређење система безбједности хране у Босни и Херцеговини у оквиру развојне сарадње између Републике Чешке и Босне и Херцеговине“. Корисници су Агенција за безбједност хране Босне и Херцеговине, Канцеларија за ветеринарство Босне и Херцеговине, Управа Босне и Херцеговине за заштиту здравља биља, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске, Министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства Федерације Босне и Херцеговине, Влада Брчко дистрикта БиХ – Одјељење за пољопривреду, шумарство и водопривреду, Федерална управа за инспекцијске послове Федерације Босне и Херцеговине, Републичка управа за инспекцијске послове Републике Српске и Инспекторат Брчко дистрикта Босне и Херцеговине. Пружалац техничке помоћи у оквиру Чешке развојне помоћи је *Централни институт за надзор и контролу у пољопривреди* Брно и *Државни ветеринарски институт* Праг.

У компоненту „Подршка успостављању функционалног система контроле пестицида и ђубрива, те интегралне заштите биља (*Integrated Pest Management - IPM*) у трајању од 36 мјесеци (2018 – 2021) укључени су сви надлежни органи и институције у области фитофармацеутских средстава и минералних ђубрива кроз сљедеће активности:

- провођење ревизије инспекцијских органа и лабораторија за анализу пестицида, валидација одговарајућих лабораторијских метода;
- креирање функционалног система контроле средстава за заштиту биља и ђубрива;
- израда/креирање софтвера за регистрацију средстава за заштиту биља и ђубрива;
- успостављање интегралне производње у ентитетима, укључујући обуку инспектора за инспекције; и
- обука пољопривредних произвођача о процедурама интегралне заштите биља (IPM).

За компоненту „Подршка успостављању пилот система за контролу адитива у храни, у складу са Меморандумом о разумијевању који је Агенција за безбједност хране БиХ потписала са Чешком развојном агенцијом, у 2019. години одржане су три радионице под називом „Декларисање производа од меса и млијека, храњиве вриједности и прехранбени адитиви“ на којима је учествовало 75 представника мјеродавних институција у БиХ и субјеката у пословању са храном. Радионице су одржане у октобру 2019. године у Сарајеву, Мостару и Лакташима. На приједлог надлежних институција и експерата Ветеринарског института из Прага изабрано је пет лабораторија из Босне и Херцеговине за чије је стручно особље у оквиру пројекта организована обука у Ветеринарском институту у Прагу, а која се односила на увођење и имплементацију

лабораторијских метода за анализу адитива у храни које су примијењене у лабораторијама у БиХ. У складу са захтјевима које су доставиле изабране лабораторије, исте су опремљене потребном лабораторијском опремом и потрошним лабораторијским материјалима.

У склопу компоненте која се односи на систем службеног узорковања фарми перади на салмонелу, у протеклом периоду реализоване су сљедеће активности:

- обука за особље Ветеринарског института Републике Српске “Др. Васо Бутозан” у Ветеринарском институту у Прагу (15-20.4.2018.);
- студијско путовање за представнике надлежних органа у Ветеринарски институт у Прагу (4-8.9.2018.);
- обука за особље Ветеринарског института Републике Српске “Др. Васо Бутозан” као припрема за одржавање ПТ тестирања у Босни и Херцеговини (2-4.10.2018);
- обуке за ветеринарске инспекторе за узорковање на фармама перади (Сарајево, 22-23.10.2018. и Лакташи 25-26.10.2018.);
- ПТ тестирање за салмонелу за све лабораторије у БиХ овлашћене и акредитоване за програм контроле салмонеле у фецесу (17-21.6.2019.)
- обука власника за узорковање на фармама перади (Лакташи, 20.6.2019., Сарајево, 26.11.2019. и Сребреник 27.11.2019.).

Носилац свих активности је била Канцеларија за ветеринарство БиХ, а све наведене активности су реализоване у сарадњи са надлежним органима ентитета и Брчко дистрикта БиХ.

Током 2019. настављене су активности у оквиру пројекта „Подршка традиционалној производњи Ливањског сира“ којег финансира Влада Републике Чешке.

5.6. Република Италија

Канцеларија Италијанске агенције за развојну сарадњу (AICS) у Сарајеву доприноси инклузивном и одрживом расту земље и њеном путу ка европским интеграцијама. Приоритетне области интервенције AICS-а у Босни и Херцеговини су животна средина и локални развој, пољопривреда и безбједност хране, цивилна заштита, образовање и људска права.

AICS у Босни и Херцеговини подржава фитосанитарни систем у правцу усклађивања и примјене мјера политике у фитосанитарном сектору, са фокусом на област здравља биља, средстава за заштиту здравља биља и контроле безбједности хране. Активности које се спроводе у оквиру иницијативе „Нове активности за подршку фитосанитарном сектору у Босни и Херцеговини у циљу усклађивања са стандардима ЕУ-а“ (РНУТО-БиХ)“ имају за циљ консолидацију техничких, специјалистичких и организационих способности институција БиХ одговорних за фитосанитарну анализу кроз подршку у процесу акредитације лабораторијских метода, прилагођавање и снабдијевање лабораторијском опремом и развој капацитета лабораторијског особља.

За овај пројекат је планирана додјела од 1.198.400 евра са активностима у трајању од 36 мјесеци током периода имплементације од јуна 2019. до маја 2022. године.

5.7. Сједињене Америчке Државе/USAID

Сједињене Америчке Државе/USAID имају стратешки документ: USAID/ Развојна стратегија за Босну и Херцеговину 2012-2020 (*USAID/Bosnia and Herzegovina Country*

Development Cooperation Strategy 2012-2020). Активности које USAID спроводи у оквиру својих пројеката, заснивају се на свеукупном циљу којим се жели постићи да Босна и Херцеговина буде стабилнија земља која се приближава евроатлантским интеграцијама. Развојни циљеви ове стратегије су усмјерени на економски развој, односно на развијање конкурентне, тржишно оријентисане економије која пружа боље економске прилике за све њене грађане и демократију и управљање у циљу креирања функционалних и одговорних институција и других актера који удовољавају потребама грађана.

У 2019. години настављене су активности у оквиру пројекта USAID/Sweden FARMA II који представља потврду визије USAID-а и Владе Краљевине Шведске да домаћи потрошачи могу и требају имати повјерења у прехранбене и пољопривредне производе домаће производње, а које је, такође, могуће извозити и на тржишта Европске уније.

У четвртој години реализације овог пројекта настављено је пружање техничке помоћи и обуке кроз програм прилагођен потребама корисника са циљем унапређења конкурентности прехранбених и пољопривредних производа кроз проширивање еколошки одрживе производње и прераде, те повећањем производње прехранбених производа вишег степена прераде. Остваривање успјеха на овим пољима дјеловања ће допринијети свеобухватном економском расту у сектору пољопривреде, те смањењу сиромаштва у руралним подручјима.

У пројекат USAID/Sweden FARMA II укључен је и програм додјеле бесповратних финансијских средстава – грантова непрофитним, профитним, истраживачким и академским организацијама у циљу пружања подршке иновативним идејама, те новим технологијама, анализама, конференцијама, радионицама, публикацијама, истраживањима, студијским путовањима, обукама и семинарима. Сви додијељени грантови треба да директно и у значајној мјери допринесу повећању конкурентности пољопривредно-прехранбеног сектора, појединачних подсектора, кластера или ланаца вриједности, за разлику од стварања финансијске користи само за једног примаоца гранта.

У оквиру USAID/Sweden FARMA II пројекта, Агенција за безбједност хране је реализовала обиљежавање Међународног дана безбједности хране, док је у сарадњи са Чешком развојном агенцијом и USAID/SIDA FARMA II пројектом реализована „Презентација смјерница намијењених надлежним институцијама у систему безбједности хране у БиХ и субјектима у пословању са храном“.

Исто тако, од 2015. године USAID финансира и спроводи пројекат: „Партнерство за развој агробизниса“ који помаже у отварању радних мјеста и повећању прихода домаћинстава у циљаним руралним регионима у БиХ, подржавајући развој и ширење производње и продаје корнишона, поврћа и бобичастог воћа за мале пољопривреднике.

6. Регионалне иницијативе

6.1. Стална радна група за регионални рурални развој земаља Југоисточне Европе -SWG RRD

Стална радна група за регионални рурални развој земаља Југоисточне Европе (*Regional Rural Development Standing Working Group in South Eastern Europe – SWG RRD*) је регионална међународна међувладина организација коју чине институције надлежне за пољопривреду у дотичним земљама и територијама Југоисточне Европе и представља

важан регионални институционални оквир за сарадњу у области политике пољопривреде и руралног развоја.

Главни циљ којем теже чланови SWG-а је обезбиједити ефективну сарадњу између министарстава пољопривреде и других актера у подручју пољопривреде и руралног развоја и подржати интеграцију у ЕУ.

У наведеној организацији Босну и Херцеговину представљају Министарство спољне трговине и економских односа Босне и Херцеговине, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске и Федерално министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства, односно именовани делегати и релевантни службеници тих институција као и министри који представљају одговарајуће институције на министарским конференцијама.

Имплементација иницијатива и циљева у 2019. години је базирана на Стратешком и оперативном плану SWG-а за период 2016-2020. (*SWG Strategic and Operational Plan – SOP for the midterm period 2016-2020*).

Током 2019. године SWG RRD је у сарадњи са развојним партнерима (GIZ, BMEL JRC-Европска комисија и CEI) радио на имплементацији сљедећих пројеката:

- „Подршка привредној диверсификацији руралних подручја у Југоисточној Европи“ (СЕДРА), 2018-2021. - GIZ;
- „Диверсификација економских активности у руралним подручјима Југоисточне Европе: Подршка инвестирању у ланац вриједности и јачање капацитета, 2019-2020. - GIZ;
- “Олакшавање размјене путем савјета о усклађеним прописима о вину у свим земљама Западног Балкана”, 2018-2021., којег финансира Федерално министарство прехране и пољопривреде Савезне Републике Њемачке (BMEL);
- „Студија најбоље праксе и потенцијала учествовања малих власника у кратким ланцима вриједности у регији Западног Балкана и Турској“, 2019-2020. - Заједнички центар ЕК за истраживање (JRC, Европска комисија);
- „Студија о капацитетима за истраживање, иновације и трансфер технологије и кретањима у пољопривредној политици у контексту процеса приближавања ЕУ-у у претприступним земљама (ARAPD)“, 2019-2020. - Заједнички центар ЕК за истраживање (JRC, Европска комисија); и
- “Програм за изградњу капацитета за савјетодавне услуге на Западном Балкану за подршку учествовању у IPARD позивима”, 2019 - 2020. - Централноевропска иницијатива (CEI).

7. Кредитори

7.1. Свјетска банка

Стратегија партнерства за Босну и Херцеговину за период 2016-2020. (*International Development Association and International Finance Corporation Country Partnership Strategy for Bosnia and Herzegovina for the Period 2016–2020*) даје основе за анализу, савјете и финансирање ради убрзања спровођења реформи дизајнираних за обнову економског раста. У циљу припреме ове стратегије, извршена је систематска

дијагностичка анализа која је извршена ради дефинисања изазова са којима се БиХ суочава на путу ка расту и просперитету те како би се идентификовала могућа рјешења.

Основни закључак је да БиХ може постићи одрживи раст који ће бити од користи за широке друштвене групе само уколико се предузму одлучни кораци на уређењу јавног сектора како би се дала шанса расту и искористио потенцијал приватног сектора. Кроз стратешки оквир Групација Свјетске банке ће подржати реформе у три области:

- 1) Повећање ефикасности и ефективности јавног сектора;
- 2) Стварање услова за убрзани развој приватног сектора; и
- 3) Изградња отпорности на природне катастрофе.

У имплементацији је „Пројекат развоја наводњавања“ (IDP) чији је развојни циљ побољшање перформанси система за наводњавање и подршка институцијама које подржавају пољопривредне произвођаче у пројектним подручјима. Пројекат је током 2019. године подржавао боље планирање и управљање водним ресурсима, те одрживо коришћење водних ресурса за наводњавање и одводњавање као и ублажавање утицаја суша и поплава. Средствима из овог кредита се припрема и стратегија за прилагођавање климатским промјенама.

Пројекат спроводе надлежне институције ентитета, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске и Министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства Федерације БиХ путем јединица за имплементацију пројеката (PCU и APCU).

7.2. Међународни фонд за развој пољопривреде – IFAD

IFAD-ова (*International Fund for Agricultural Development*) стратегија под називом Босна и Херцеговина – Стратешки програм прилика заснован на резултатима (*Bosnia and Herzegovina Result Based – Country Strategic Opportunities' programme - RB-COSOP*) одобрена је 2013. године, за период од шест година, те је њено трајање у 2018. години продужено до 2021. године. У марту 2020. године био је планиран долазак делегације за сачињавање новог COSOP-а, али услјед ситуације са пандемијом COVID-19 отказан је до даљњег.

Свеобухватни развојни циљ COSOP-а је омогућити сиромашним људима на селу да кроз кредитна средства унаприједи производњу хране и остваре приходе. Такође, пројектним активностима се подржавају некомерцијални и комерцијални пољопривредници и пољопривредна предузећа.

Развојна оријентација COSOP има три стратешка циља:

1. Организације пољопривредника (ОП) и њихове кровне организације су ефективне у пружању подршке пољопривредницима у њиховом прелазу из некомерцијалне на комерцијалну пољопривреду;
2. Кластери малих пољопривредника, ОП-а и малих и средњих предузећа (МСП) су у могућности приступити технолошкој иновацији, пословном развоју и финансијским услугама како би постигли дугорочну конкурентност; и
3. Приступ малих пољопривредника и предузетника тржиштима изван фарме побољшан је кроз изграђену јавну и колективну тржишну инфраструктуру.

Уз то, родна (gender) равноправност међу половима и одрживост животне средине пратиле би се као два важна испреплетена питања.

У ФБиХ, као и у РС-у, IFAD преко двије ентитетске пројектне имплементационе јединице (PCU у Сарајеву и APCU у Бањој Луци) тренутно проводи два пројекта: RBDP и RCDP, а APCU Бања Лука проводи пројекат RCDP.

Пројекат развоја руралног пословања (*The Rural Business Development Project - RBDP*) је завршен до датума затварања пројекта 30.9.2019. године за дио IFAD-овог кредита, а за дио ОФИД-овог кредита (само у ФБиХ) пројекат се завршава 30.9.2020. године.

Програм развоја руралне конкурентности (*The Rural Competitiveness Development Programme - RCDP*) је седми пројекат IFAD-а који је започео крајем 2017. године. Реализација пројекта ће се одвијати до 2022. године. Датум затварања тог првог циклуса је 30. септембар 2022. године. Првобитно зацртани други циклус од пет година трајања (2020-2025) је отказан због изласка изван временског оквира.

RCDP се спроводи кроз двије компоненте које су комплементарне једна са другом:

(i) Омогућавање повољнијег окружења за укључиви развој подсектора, тачније - платформе учесника на нивоу кластера и на нивоу подсектора побољшавају координацију ланаца вриједности и управљање подсектором, усмјеравају јавне политике и улагања како би се гарантовала дугорочна конкурентност подсектора, те одговарајуће техничке/стручне и услуге пословног развоја постале су доступне на локалном и ентитетском нивоу;

(ii) Одрживо укључивање малих пољопривредника у успјешне ланце вриједности, односно - пословни приједлози (ПП) који допуштају пословним партнерима (произвођачима и агробизнису) да планирају, координирају и врше улагања која су од међусобних користи као главни инструмент пројекта и пословних партнера ПП-а (произвођача мањег обима и сакупљача и њихових организација, предузећа агробизниса) за одрживи развој њихових заједничких пословања у одабраним подсекторима и ланцима вриједности. ПП-и ће такође уоквирити потребе партнера у погледу развоја капацитета и улагања од чега ће дио ријешити јавна (пројектна) средства. Веома сиромашни и сиромашни пољопривредни произвођачи, жене и млади ће бити успјешно увезани у конкурентне и профитабилне ланце вриједности.

Током 2019. године, радило се на успостављању кластерских платформи (Компонента 1) као форума за лобирање и унапређење положаја пољопривредника и пласмана њихових производа на тржишту, њихових организација/удружења и задруга, као и тржишних интегратора/откупљивача у подсекторима воћа, поврћа и љековитог биља и шумских плодова.

Програм примјењује приступ пословних планова чија се реализација одвија од прољећа 2019. године (набавка почетних пакета за прољетну сјетву и опрему). С обзиром да ПП-ови представљају полазну основу за укључивање сиромашних фармера у ЛВ у циљу њиховог оснаживања (остваривање већих прихода од повећане производње пољопривредних производа, воћа и поврћа, као и љековитог и ароматичног биља) конципирани су тако да кроз приједлоге у ПП-има Лидер реализује набавке ресурса за стварање и проширивање производних капацитета, и то:

- Набавка **стартер пакета** за укључене кориснике (таргетирани фармери);

- Набавка **опреме за удружења/задруге** неопходне за подршку и проширење капацитета; и
- Улагање у **пратећу инфраструктуру** за олакшавање приступа тржишту.

Резултати дјеловања PCU-а кроз активности координисања са свим учесницима у одабраним подсекторима требала би резултирати одређеним промјенама у положаја малих фармера и осталих учесника на тржишту, као и промјенама у систему тржишних активности.

Набавке су извршене за фармере и чланове удружења које су Лидери делегирани као значајну и перспективну карику у успјешним ланцима вриједности, а опрема набављена за удружења како би иста проширила своје капацитете за укључивање нових чланова-сиромашних фармера.

Пројекат развоја пољопривреде и руралног предузетништва (*Rural Enterprise and Agricultural Development Project – READP*) дизајниран је 2017. године и још увијек је у фази преговора и припреме за потписивање и ратификацију. За очекивати је да ће пројекат почети са имплементацијом 2021. године након завршетка процеса ратификације и одобравања.

8. Препоруке и запажања

Генерална препорука за донаторе којима је у фокусу Босна и Херцеговина и сектор пољопривреде и руралног развоја би била да своје активности планирају у сарадњи са надлежним институцијама у БиХ и усмјере их, прије свега, на помоћ у испуњавању приоритета који су дефинисани стратешким документима у овој области (како је напријед наведено) као и приоритета и препорука Европске комисије, а све у контексту испуњавања обавеза из Споразума о стабилизацији и придруживању између Босне и Херцеговине и Европске уније.

8.1. Препоруке Европске комисије, Парламентарне скупштине БиХ и Савјета министара БиХ

Реализовати препоруке из Мишљења Комисије о захтјеву Босне и Херцеговине за чланство у Европској унији и Аналитичког извјештаја у дијелу који се односи на подручја пољопривреде, безбједности хране и рибарства⁴.

Исто тако, реализовати препоруке Парламентарне скупштине БиХ и Савјета министара БиХ уз услов политичке стабилности у смислу формирања извршних органа на свим нивоима и успостављања функционалне законодавне власти, те постизања политичког договора о кључним питањима у области пољопривреде у којима је евидентиран застој дуги низ година.

8.2. Запажања

Након усвајања Стратешког плана руралног развоја БиХ (2018-2021) – Оквирни документ, током 2018. године је отворена могућност програмирања за област

⁴ <https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/20190529-bosnia-and-herzegovina-analytical-report.pdf>

пољопривреде чиме је измијењен неповољан тренд губљења претприступних средстава намијењених пољопривреди и развоју руралних подручја, који је трајао од почетка IPA II пакета, тј. од 2014. године, практично од самог успостављања фонда.

Због веома захтијевних обавеза које чекају пољопривреду током цијелог претприступног периода наредни кораци у координацији донаторске подршке сектору пољопривреде и руралног развоја требају да буду усмјерени и у правцу унапређења административних капацитета и јачању људских ресурса ради што боље припремљености постепеног усклађивања прописа са прописима ЕУ-а и установљеним процедурама Заједничке пољопривредне политике Европске уније (ЗПП), укључујући и изналажење модела IPARD имплементационе структуре и њеног успостављања како би средства из наредног IPA III програма у периоду 2021-2027. године била доступна сектору пољопривреде и развоју руралних подручја и била реализована путем надлежних институција у Босни и Херцеговини. Ово је веома важно нагласити јер је изостанак коришћења IPARD средстава из Инструмента за претприступну помоћ Европске уније у сектору пољопривреде већ оставио видљив траг у претприступном периоду у дијелу напретка усклађивања прописа са прописима ЕУ-а и установљеним процедурама. Због изостанка техничке помоћи, недовољно су изграђени институционални капацитети у пољопривредном сектору на свим нивоима власти у БиХ, а поред отежане могућности за праћење промјена у законодавству ЕУ-а, без техничке подршке губи се и мрежа сарадње, како са земљама ЕУ, тако и земљама из регије које убрзаним темпом преузимају прописе и успостављају потребне структуре у једној од најзахтијевнијих области европског законодавства.

У приједлогу Комуникације Европске комисије Европском парламенту, Европском савјету, Европском економско-социјалном одбору и Одбору регија у вези са побољшањем процеса придруживања - вјеродостојна перспектива ЕУ-а за Западни Балкан која је припремљена у 2019. години⁵ наводи се да ће у наредном периоду фокус бити на дефинисаним процесима, а која су у исто вријеме области у које треба координисати и усмјеравати донаторске активности, и то:

- **вјеродостојнији процес:** приступни процес треба да се заснива на вјеродостојности, узајамном повјерењу и јасним обавезама Европске уније и земаља Западног Балкана. Вјеродостојност би требала да се повећа јачим усмјерењем на основне реформе, почевши са владавином права, функционисањем демократских институција и јавне управе, те привредом земаља кандидаткиња. Кад партнерска земља испуни објективне критеријуме, државе чланице договарају се о преласку на идућу фазу процеса на основу заслуга;
- **јаче политичко водство:** политичка природа приступног процеса захтијева јаче политичко водство, те ангажман на највишим нивоима. Комисија жели да повећа број прилика за политички дијалог и дијалог о политикама на високом нивоу, нпр. на редовним састанцима на врху ЕУ-а и земаља Западног Балкана, те уз појачане министарске контакте. Осим тога, државе чланице требале би да се систематски укључују у праћење и преиспитивање приступног процеса. Сви органи обухваћени Споразумом о стабилизацији и придруживању више ће да се усмјере на кључна

⁵ https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/enlargement-methodology_en.pdf

политичка питања и реформе, а међувладине конференције ће да обезбиједи јаче политичко водство у преговорима;

- **динамичнији процес:** ради повећања динамике преговарачког процеса Комисија предлаже груписање преговарачких поглавља у шест тематских група: основна питања, унутрашње тржиште, конкурентност и укључив раст, зелени програм и одржива повезаност, ресурси, пољопривреда и кохезија те спољни односи. Умјесто отварања појединачних поглавља, након испуњавања мјерила за отварање, преговори о свакој групи ће се отворати као цјелина;
- **предвидљивији процес:** Комисија ће појаснити шта ЕУ очекује од земаља проширења у различитим фазама процеса. Постаће јасније које позитивне резултате може да донесе напредак у реформама и које ће бити негативне посљедице ако се напредак не постигне.

Како би подстакла захтијевне реформе, Комисија ће боље да дефинише услове за напредак кандидата, те ће пружити јасне и конкретне подстицаје од непосредног интереса за грађане. Подстицаји би могли да укључују убрзану интеграцију и укључивање у појединачне политике, тржиште и програме ЕУ-а, при чему би се обезбиједили равноправни услови за све актере, те повећање финансирања и улагања. Напредак у спровођењу реформи за кандидате ће значити напредак у процесу.

С друге стране, посебно значајно за БиХ је да Комисија предлаже и одлучније мјере којима би се санкционисала свака озбиљна или дуготрајна стагнација или назадовање у спровођењу реформи и испуњавању услова приступног процеса. Користи које се могу остварити бољом интеграцијом, нпр. приступ програмима ЕУ-а, такође би се могле паузирати или повући, а обим и интензитет финансирања ЕУ-а би се могли смањити.

Примјеном мјера Заједничке пољопривредне политике у земљама ЕУ-а нарочита пажња се поклања обнови и развоју руралних подручја, очувању културног блага и традиционалних вриједности. Значајна средства су издвојена за подршке руралном развоју, укључујући подршку развоја сеоског туризма, обнову традиционалних заната, побољшању инфраструктуре, као и промоцију аутохтоних пољопривредних производа. Неиспуњавање услова за коришћење техничке помоћи Европске уније у сектору пољопривреде и прераде пољопривредних производа за посљедицу има пад конкурентности пољопривредног сектора, те отежан извоз пољопривредних производа.

Имајући у виду да је усвојен цјелодржавни стратешки документ за сектор пољопривреде и руралног развоја на основу којег је програмирана подршка из фонда IPA II, те да су евидентне спознаје кључних актера о неопходности припреме и развоја нових стратешких документа за сектор пољопривреде и руралног развоја, како би средства из наредног IPA III програма у периоду 2021-2027. године била доступна овом сектору, постоји реална нада да ће Босна и Херцеговина у наредном периоду успјети да одговори изазовима и изврши потребне реформе, успостави и ојача потребне институционалне структуре и прилагоди своју пољопривреду захтјевима тржишта ЕУ-а.

9. Прилози

9.1. КОРИШЋЕЊЕ *TAIEX* ИНСТРУМЕНТА ТЕХНИЧКЕ ПОМОЋИ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ У 2019. ГОДИНИ

Током 2019. године Босна и Херцеговина је користила Техничку помоћ Европске комисије и у оквиру инструмента за размјену информација (*Technical Assistance and Information Exchange – TAIEX*) која је била доступна и финансијски подржана у оквиру Генералног директората за сусједство и преговарање проширења Европске комисије (DG NEAR). Представници институција Босне и Херцеговине надлежних за поглавља 11., 12. и 13. *acquis*-а су током 2019. године, програмирали и обезбиједили учествовање представника надлежних институција свих нивоа у седам експертских мисија, девет радионица и пет студијских посјета земљама Европске уније.

• Пољопривреда, рурални развој и рибарство

1. Радионица о производњи и стављању на тржиште сертифицираних органских производа, 24-25.10.2019. године, Сарајево, БиХ;
2. Радионица о очувању домаћих аутохтоних пасмина животиња, 15-16.10.2019. године, Бања Лука, БиХ;
3. Експертска мисија о слједивости у винском сектору, званична контрола и обавезна документација, са фокусом на географске ознаке, 4-6.6.2019. године, Читлук и Мостар, БиХ;
4. Експертска мисија за успостављање маркетиншких стандарда за воће и поврће, 27-31.05.2019. године, Бања Лука, Градишка и Сарајево, БиХ;
5. Радионица о мониторингу и евалуацији стратегија руралног развоја, 20-21.5.2019. године, Сарајево, БиХ;
6. Студијска посјета у области производње оваца и коза, 20-23.5.2019. године, Каљари, Сасари, Република Италија;
7. Радионица о транспозицији законодавства које се односи на држање пчела и пчелињих производа, 15-16.5.2019. године, Бања Лука, БиХ;
8. Студијска посјета систему идентификације парцела земљишта (LPIS) у централизованом окружењу, 26-29.3.2019. године, Мадрид и Толедо, Шпанија;
9. Радионица о европском приступу истраживању површинског оквира (*Area Frame Surveys*), 18-19.3.2019. године, Добој, БиХ;
10. Експертска мисија за успостављање система за прикупљање података о пољопривреди, 11-15.2.2019. године, Бања Лука, БиХ;

• Безбједност хране и фитосанитарна политика

1. Радионица о јачању свијести о заштити права узгајивача биља, воћа и украсних биљака, 10-11.12.2019. године, Сарајево, БиХ;
2. Експертска мисија за усклађивање законодавства о ГМО са правном тековином ЕУ-а, 2-6.12.2019. године, Мостар, БиХ;

3. Радионица о очувању домаћих аутохтоних раса животиња, 15-16.10.2019. године, Бања Лука, БиХ;
4. Експертска мисија за обављање ветеринарских прегледа на животињама у транспорту преко границе, 17-20.9.2019. године, Сарајево, БиХ;
5. Студијска посјета о шеми сертификације сјемена; 17-21.6.2019. године, Праг, Република Чешка;
6. Експертска мисија за идентификацију, регистрацију и контролу копитара, 20-22.5.2019. године Хацићи, Сарајево, БиХ;
7. Радионица о обавјештавању о болестима животиња и епидемији болести, 7-8.5.2019. године, Сарајево, БиХ;
8. Експертска мисија за утврђивање стратегије за лабораторијско испитивање узорака и подршка акредитованим методама, 15-19.4.2019. године, Бања Лука и Сарајево, БиХ;
9. Студијска посјета о третману амбалаже од дрвета, 8-12.4.2019. године, Будимпешта, Роске и Сопрон, Мађарска;
10. Студијска посјета о процјени здравственог стања биљака и управљању штетним организмима у шумама; 1-5.4.2019. године, Абијате Грасо, Бовес, Манта, Милано, Парабиађо, Сом Ломбардо, Торино и Вертемате Кон Миноприо, Република Италија;
11. Радионица о шеми сертификације за поврће, усјеве и мјешавине сјемена, 19-20.2.2019. године, Сарајево, БиХ.

9.2. BTSF 2019 - БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА

Кроз иницијативу Европске комисије „Боља обука за безбједнију храну“ (*Better Training for Safer Food - BTSF*) представници Босне и Херцеговине су учествовали на сљедећим догађајима:

- **Безбједност хране**

1. “Заштићене ознаке поријекла”, 12-15.2.2019. године Праг, 5-8.11.2019. године, Рим, Република Италија;
2. „Антимикробна резистенција“, 18-21.2.2019. године, Софија, Бугарска
3. “Аудит општих захтјева за хигијену и процедура контроле у складу са начелима НАССР”, Париз, 18–22.2.2019. године;
4. “Шеме за органску пољопривреду”, Загреб, 19-22.02.2019. године;
5. „Микробиолошки критеријуми“, Рига 24-27.9.2019. године, Венеција 19-22.11.2019. и Париз 10.-13.12.2019. године;
6. „Food Improvement Agents (FIAP)“, Амстердам, 7-11.10.2019. године;
7. „Микробиолошки критеријуми“, Рига, 22-25.10.2019. године;
8. “Регионални тренинг о превенцији и контроли антимикробне резистенције“, Подгорица 22-25.10.2019. године;
9. “Хигијена хране и флексибилност”, Загреб 11-15.11.2019. године;
10. “Исхрана животиња”, Болоња 2-6.12.2019. године;
11. „Микробиолошки критеријуми“;
12. „TRACES“, Атина 3-6.12.2019. године; и
13. “Аудит општих захтјева за хигијену и процедура контроле у складу са начелима НАССР”, Лисабон 9-13.12.2019.

- **Ветеринарска област**

14. „Системи аудита и интерног аудита“, 25-29.11.2019. године Лисабон, Португал;
15. „Некомерцијално кретање паса и мачака“ Атина, Грчка, новембар 2019. године;
16. „Некомерцијално кретање паса и мачака“, Малага, Шпанија, децембар 2019. године; и
17. „Надзор над афричком свињском кугом и управљање дивљим животињама“, 12-14.11.2019. године Загреб, Република Хрватска.

- **Фитосанитарна област**

18. „Анкете о здрављу биљака“, 19-22.2.2019. године Порто, Португалија;
19. TRACES, 7-10.05.2019. Кијев, Украјина;
20. „Ревизија (Аудит)“, 24-28.6.2019. Праг, Република Чешка;
21. „Анкете о здрављу биљака“, 4-7.11.2019. Бари, Република Италија;
22. „Хигијена хране у примарној производњи“, 18-22.11.2019. Валенција, Шпанија;
23. „Обука за активности инспекције и калибрацију средстава за заштиту биља“, 26-29.11.2019. Монпелје, Република Француска; и

24. „Анкете о здрављу биљака 8“, 9-12.12.2019., Букурешт, Румунија

9.3. ЛИСТА ПРОЈЕКТА У ОБЛАСТИ ПОЉОПРИВРЕДЕ, ПРЕХРАНЕ И
РУРАЛНОГ РАЗВОЈА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ У 2019. ГОДИНИ

	Назив пројекта	Финансирање - суфинансирање	Период	Вриједност (ЕУР)
1.	Програм развоја руралне конкурентности (RCDP)	IFAD, кредит	2017-2022. 2020-2025.	54.290.000
2.	Пројекат развоја наводњавања (IDP)	WB, кредит	2013-2019.	28.620.000
3.	Пројекат развоја руралног пословања (RBDP)	IFAD, кредит	2014-2019.	26.700.000
4.	Конкурентност и иновације: Локалне развојне стратегије IPA 2016	EY/GIZ	2018-2022.	16.100.000
5.	USAID/Sweden FARMA II	USAID/Шведска	2016-2021.	15.973.000
6.	Локални интегрисани развој (LIR)	EY/UNDP	2016-2019.	6.600.000
7.	Унапређење система безбједности хране у Босни и Херцеговини са компонентама: - Подршка успостављању функционалног система контроле пестицида и ђубрива, те интегралне заштите биља - Подршка успостављању система службеног узорковања за салмонелу - Подршка успостављању пилот система за контролу адитива у храни	Р. Чешка/CzDA	2017-2019.	2.000.000
8.	Нове активности за подршку фитосанитарном сектору у Босни и Херцеговини у циљу усклађивања са стандардима ЕУ-а“ (РНУТО-БиХ)	Република Италија	2019-2022.	1.198.400
9.	Јачање извозног потенцијала и побољшање конкурентности пољопривредних произвођача у БиХ - вакцинација малих преживара против бруцелозе	Краљевина Шведска/SIDA	2016-2020.	922.232
10.	Техничка помоћ у координацији програма контроле и искорјењавања болести животиња у БиХ - Фаза III	ЕУ	2017-2019.	590.000
11.	Спремност на одговор у случају појаве афричке свињске куге на Балкану	FAO	2019-2020	460.100
12.	Подршка традиционалној производњи Ливањског сира	Р. Чешка/CzDA	2015-2020.	396.667
13.	Партнерство за развој агробизниса	USAID/приватн и сектор	2015-2020.	373.190
14.	Подршка унапређењу националног система надзора над биљним штетним организмима и система фитосанитарног сертификавања	FAO	2019-2020	357.000

15.	Смањење ризика од катастрофа за одрживи развој	FAO	2019-2021	173.000
16.	Јачање капацитета приватног и јавног сектора у приоритетним ланцима вриједности	FAO	2019-2021	139.400